

УДК 159.923:377 – 053.6

МЕЛЬНИЧУК Майя Михайлівна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка*

СТАНОВЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ МІФІВ ТА СИМВОЛІВ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано психологічні підходи до розуміння поняття «індивідуальність». Показано, що індивідуальність особливо інтенсивно складається на ранніх етапах розвитку особистості разом із формуванням світогляду як сенсу життя людини при взаємодії з культурою. Визначено, що опанування міфологічною та символічною складовими культури повніше відображає глибину процесу становлення індивідуальності особистості.

Ключові слова: *культура, соціалізація, особистість, індивідуальність, міф, символ, архетип.*

Постановка проблеми. Сучасний культурно-історичний підхід у психології (С.Д. Максименко, О.Г. Асмолов, М. Коул та ін.) визначає вплив культури на особистість як необхідний та багатоплановий процес, чия дія залежить також від активності самої особистості. Освоєння культури відбувається у процесі соціалізації особистості як інтеріоризація зовнішньої соціальної діяльності за допомогою різноманітних засобів. Вирішення проблеми соціалізації особистості в сучасному суспільстві можливе за умов не тільки усвідомлення своєї індивідуальності, але й активної реалізації власного унікального сенсу життя у взаємодії з соціумом, культурою.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми розвитку індивідуальності особистості в контексті міфологем та символів культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Індивідуальність особистості в контексті культури досліджується в рамках культурно-історичного (О.Г. Асмолов), діяльнісного (О.М. Леонтьєв), соціально-психологічного (А.В. Петровський), символіко-рефлексивного (В.Г. Грязєва-

Добшинська) і культурологічного (В.О. Пелипенко, І.Г. Яковенко) підходів.

Поняття «особистості» є одним із центральних категорій у психологічній науці (А.В. Петровський, М.Г. Ярошевський, С.Д. Максименко та ін.). Індивідуальність же визначається як системне утворення психіки, що відображає на рівні особистості властивості конкретної організації психіки людини. З-поміж основних підходів до розуміння індивідуальності та унікальності особистості можна назвати підхід із позиції особистісного стилю, який розглядається різними авторами як «особистісний стиль» (Г. Олпорт, Р. Кеттел), «індивідуальний стиль життя» (А. Адлер, О.О. Кронік) і «індивідуальний стиль діяльності» (Є.О. Климов, В.С. Мерлін).

Інший підхід до розуміння індивідуальності особистості пов'язаний із виділенням структури індивідуальності (С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, В.С. Мерлін, А.В. Петровський, В.А. Петровський). У вітчизняній психологічній науці дослідження складових структури індивідуальності бере початок у працях О.Ф. Лазурського, С.Л. Рубінштейна [19]. За С.Л. Рубінштейном, індивідуальність може бути розглянута як сукупність внутрішніх умов, через які заломлюються всі зовнішні впливи. Внутрішні умови є синтезом нижчих і вищих специфічних властивостей, що виконують певну пристосувальну функцію в діяльності та містять властивості вищої нервової діяльності; здібності; установки особистості; систему мотивів і завдань; властивості характеру, що обумовлюють вчинки (тобто, ті дії, які реалізують або відображають ставлення людини до інших людей). Внутрішні умови, формуючись під впливом зовнішніх, не є їх безпосередньою механічною проекцією; складаючись і змінюючись в процесі розвитку, вони самі обумовлюють специфічне коло зовнішніх впливів.

Б.Г. Ананьєв [1], використовуючи апарат математичної статистики, побудував багаторівневу структуру індивідуальності, що складається з властивостей виду, індивіда, особистості та суб'єкта діяльності. Сукупність різноманітних проявів перерахованих характеристик людини стала основою комплексної індивідуальності. У свою чергу, комплекси, які містять різноманітні зв'язки і взаємини частин цілого,

варіюються в залежності від статі, віку та інших чинників. Дослідник стверджував, що між різнорівневими властивостями індивідуальності існує одно-багатозначний тип детермінацій. Із цієї точки зору властивості нижчого рівня виступають як загальна причина, що породжує різноманітні властивості вищого рівня.

Теорію інтегральної індивідуальності запропонував В.С. Мерлін [11]. Під структурою інтегральної індивідуальності він розумів синтез властивостей організму, властивостей індивіда і особливостей психічних процесів, властивостей особистості і метаіндивідуальності. Для розпізнання різнорівневих властивостей інтегральної індивідуальності В.С. Мерлін запропонував математичний принцип значності, що дозволив показати унікальність міжрівневих і однорівневих типів детермінацій підсистем великої системи «людина-суспільство», яка саморегулюється та самоорганізується. Головним він вважав пошук шляхів гармонізації різнорівневих властивостей індивідуальності та психологічних еквівалентів математичних залежностей. На основі значного експериментального матеріалу В.С. Мерлін дійшов висновку про те, що системоутворювальну функцію в узгодженні різнорівневих властивостей інтегральної індивідуальності виконує індивідуальний стиль діяльності; в узгодженні однорівневих властивостей – специфічні психологічні закономірності типу компенсації, синергії, взаємного врівноваження тощо.

Подальша розробка поняття інтегральної індивідуальності здійснювалась послідовниками В.С. Мерліна, з-поміж яких найбільший інтерес для нас представляють автори, що досліджують тему співвідношення інтегральної індивідуальності та самоактуалізації особистості.

Системоутворювальну роль самоактуалізації в структурі інтегральної індивідуальності особистості виділяє О.М. Городілова [3]. За даними дослідження Л.А. Овчиннікової [15], структура інтегральної індивідуальності студентів із високим рівнем самоактуалізації характеризуються деяким переважанням вищих рівнів (особистісного та соціально-психологічного) над нижчими (нейродинамічними та психодинамічними), в той час, як структури інтегральної

індивідуальності студентів із низьким рівнем самоактуалізації того ж віку мають вираженою перевагу нижчих рівнів над вищими.

Інтегральна структура індивідуальності особистості з позиції єдності «інтра-, інтер- і метаіндивідних змін» розроблялася А.В. Петровським і В.А. Петровським. Останній розглядав прояв індивідуальності особистості через процес персоналізації як соціально значущої представленості людини в життєдіяльності інших людей [17]. Здатність індивіда до персоналізації проявляється в його діяннях, тобто в значимих змінах соціального буття, за які індивід відчуває свою відповідальність перед суспільством. Персональний простір творчої людини – це ойкумена, в яку він інтегрований як творча індивідуальність.

В.А. Петровський, розробляючи концепцію вільної причинності, під якою він розуміє «можливість мимовільно починати причинно-наслідковий ряд», зосереджується на аналізі різних аспектів *Я* як носіїв або джерел різних видів причинності. Індивідуальність особистості проявляється в єдності різноманіття «різних» *Я*. *Я* виступає у нього як суб'єкт активності, а не її носій [17]. Індивідуальність особистості як «діалог» *Я*-реципієнта та відображеного *Я*-режисера вивчала В.Г. Грязева-Добшинська в рамках персонологічного підходу в психології мистецтва [4]. Методику для виявлення бінарного конструкту «*Я*-не-*Я*» розробив Л.Я. Дорфман [5].

Виклад основного матеріалу дослідження. Метаіндивідуальна психологія мистецтва і літератури визначає область взаємодії індивідуальності людини з творами мистецтва. Як предмет метаіндивідуальної психології мистецтва взаємодія читача з казковими персонажами може виражатися в різних формах: ідентифікація, включення казкового образу в *Я*-концепцію, «відгородження» образу персонажа тощо [7].

Т.А. Ребека [18] говорить про те, що наративне *Я* (що містить особистісну ідентичність і протяжність у часі) відповідає виділеному В.М. Русаловим третьому особистісно-диспозиційному рівню індивідуальності, коли суб'єкт ініціює взаємодію і є її «автором».

О.Г. Асмолов [2] називає одним із етапів розвитку особистості індивідуальність особистості. Самостановлення індивідуальності як умову і мету розвитку суспільства він розглядає через поняття особистісного вибору. Здійснюючи свій вибір, особистість не просто реагує на запропоновану соціальну ситуацію, а й реалізує в ній свою свободу як можливість до саморозвитку і психологічної зрілості. Як ядро індивідуальності особистості О.Г. Асмолов називає світогляд як образ світу, що набув особистісного сенсу.

Соціально-психологічна концепція А.В. Петровського пояснює індивідуальність особистості як новоутворення особистості, що складається в процесі «діалогу» з соціальним середовищем, культурою. Він виділяв 3 етапи розвитку особистості в процесі соціалізації: адаптацію – коли особистість навчається жити за правилами соціуму (засвоює і освоює правила поведінки, цінності та смислові установки свого соціального середовища); індивідуалізацію – коли в особистості починає визрівати «ядро індивідуальності» (самореалізація і самовираження, пошук індивідуального стилю діяльності); інтеграцію – соціальне «дозрівання» індивідуальності особистості (коли набувається досвід конструктивного діалогу з соціумом, особистість здійснює вільний вибір і несе відповідальність за нього). У процесі життя людини ці три етапи послідовно змінюються у процесі соціалізації особистості в кожному конкретному соціальному середовищі та групі [17].

О.М. Леонт'єв [8] в якості диференційно-психологічних підстав особистості виділяв «широту зв'язків людини зі світом», що забезпечуються діяльностями (з їх смислоутворювальними мотивами), до яких залучена людина. При цьому коло цих діяльностей може перебувати у центрі «актуального простору історичної дійсності» або бути далеко на периферії від нього. Культура входить в індивідуальність особистості через діяльності, що мають для неї особистісний сенс і одночасно – те чи інше суспільне, соціально-історичне значення.

У якості прикладного, діагностичного підходу до процесу становлення індивідуальності особистості в процесі діалогу з культурою можна запропонувати концепцію А.А. Пелипенка та

І.Г. Яковенка [16] про розвиток культури, яка відображена в типах суб'єктів культури. Так, типологія суб'єкта культури в його еволюційному розвитку представлена трьома базовими типами – індивід, паліант, особистість, – кожному з яких відповідає специфічний тип цивілізації. При цьому індивід розглядається як родова людина, смисли і цінності якої знаходяться в домінуючій у неї періодичній репродуктивній діяльності (узгоджується з ритмами природи). Паліант (перехідна людина) розглядається як соціальний суб'єкт, процеси смислотворення якого пов'язані з соціальною активністю – практикою (або «служінням») в ім'я певної соціальної ідеї. І, нарешті, особистість розуміється як автономний суб'єкт, невід'ємними цінностями якого є свобода, звершення вибору, а смислотворення пов'язане з творчістю як основною діяльністю. У психології цим трьома базовими типами суб'єктів культури релевантні поняття індивіда, особистості та індивідуальності особистості відповідно.

І.Г. Яковенко [16] вивчав проблему доцільності відділення індивідуальності від особистості, тобто від тих утворень, які можна вважати продуктами соціального впливу. Індивідуальність створює ряд своїх іпостасей, кожна з яких може забезпечувати успішність її функціонування в будь-якому особливому динамічному середовищі.

В.Г. Грязева-Добшинська пропонує всі підходи до процесу соціалізації особистості розділити на дві різні ідеології, парадигми: «дозрівання» та «індивідуального шляху розвитку». Відповідно до першого напрямку, існує визначена послідовність етапів, зміна яких більш-менш жорстко пов'язана з певними віковими межами, а послідовність визначається деякої внутрішньою логікою, притаманною цьому процесу [4].

Другий підхід зводиться до того, що життєвий шлях кожної особистості унікальний та неповторний. У кожному окремому моменті перед людиною постає нескінченність варіантів його розвитку, і вибір напрямку руху пов'язаний із величезним числом можливостей та має вірогідну детермінацію. Нова система поглядів на процес соціалізації умовно названа автором парадигмою індивідуального шляху розвитку.

В.Ф. Моргун, розробник трьох варіантів періодизації багатомірного розвитку особистості [14], пропонує поняття

психічної, соціальної та громадянської зрілості на цьому «індивідуальному шляху розвитку». Психічну зрілість людини можна визначити як складне інтегративне новоутворення юнацького віку, що характеризується орієнтацією на майбутнє, оптимістичними емоційними переживаннями, домінуванням самодіяльної спрямованості, піком творчих здібностей і вербального інтелекту. Соціальна зрілість дорослої людини характеризується здоровим консерватизмом, ностальгічними переживаннями, діловою спрямованістю, наставництвом і великим практичним досвідом життя. Громадянська зрілість у контексті багатовимірної теорії особистості характеризується кон'юнктурною орієнтацією на нагальні проблеми суспільства, амбівалентними переживаннями, спрямованістю на інших людей на рівні відтворення кращого суспільного досвіду в практичній, перцептивно-наочній та словесно-розумовій формах дії [13, с. 212-213].

Т.П. Скрипкіна [20] визначає соціалізацію, як процес зміни рівнів суб'єктності (кожен із яких наповнений своїм якісно відмінним від інших змістом). Вона говорить про те, що сензитивним періодом для розвитку індивідуальності як вищого рівня становлення суб'єктності є рання юність.

Соціальну ідентичність особистості як результат процесу соціалізації Н.Л. Іванова [6] визначає через систему ключових соціальних конструктів особистості, які мають різну структуру залежно від індивідуальних особливостей суб'єкта.

Про індивідуалізм як парадигмальний принцип соціального пізнання говорить О.А. Мікеєва [12]. Проникнення у внутрішній світ індивіда можливий, з її точки зору, за допомогою методу герменевтики, який відкриває міжкультурний простір символів у контексті соціального пізнання.

Індивідуальність творчої особистості в контексті культури досліджується в символічно-рефлексивному підході. Творчо обдарована особистість, на думку В.Г. Грязевої-Добшинської, у процесі створення нових предметів-символів, забезпечує прирощення смислу, введення в культуру того, що було за її межами [4]. Соціалізація індивідуальності особистості – не просто входження суб'єкта в соціальне середовище, а також активне відтворення цього соціального середовища в його

діяльності. Ресурсом для соціалізації індивідуальності особистості може стати активне освоєння і осмислення таких культурних феноменів, які організують правила взаємодії в культурі, але недоступні зовнішньому спостереженню. До таких культурних феноменів можна віднести – міфи, символи, артефакти, лінгвістичні концепти, культурні установки та ін.

У багатьох сучасних культурологічних джерелах в якості основи культури розглядається міф. Так, наприклад, О.М. Лобок [10] визначає міф як фундаментальну основу культури, основу будь-якого складу мислення. Міф – свого роду мова-шифр, якою розмовляють між собою представники однієї культури, він дозволяє зробити одну культуру езотеричною, непроникною для представників інших культур. Міф розглядається як обов'язковий фундамент будь-якої культури і будь-якого типу соціальності, що обґрунтовує їх та забезпечує психологічний захист людини, включеної в цю культуру і є членом цього суспільства. Відмінність між культурами полягає в тому, які саме міфи (колективні уявлення) лягають в основу даної конкретної культури, як вони визначають сприйняття часу, простору і причинності, що впливають на специфіку мови і те, якому типу суспільства відповідають. Однак механізм адаптації та легітимації певного соціального типу виявляється єдиним для будь-якого суспільства – як міфопоетичного, так і «цивілізованого» [10].

Інший підхід до виділення основ культури можна зустріти в лінгвістиці. Лінгвістичні концепти – ментальні утворення, що являють собою значущі, усвідомлювані, типізовані фрагменти досвіду, котрі зберігаються в пам'яті людини. Концепт є «згустком культури у свідомості людини», «пучок уявлень, знань, асоціацій, переживань, що супроводжують слово». На думку О.А. Леонтович [9], це поняття є феноменом і продуктом культури. Концепти, що розуміються як основні осередки культури в ментальному світі людини, можуть бути використані як опорні елементи для зіставлення менталітетів, а також культурних і ціннісних домінант.

Порівнюючи концепти, властиві різним культурам, ми зустрічаємося з асиметричною представленістю одиниць культур, що зіставляються. Крайнім ступенем такої асиметричності є лакунарність – значуща відсутність окремих

ознак і одиниць в одній системі порівняно з іншою. Лакунарні концепти представляють собою «незаповнені клітинки» в деякій матриці і умовно можуть бути розбиті на наступні різновиди: відсутність у порівнюваних культурах осмислення об'єктів; судження, які не викликані потребами людей, але можуть бути придумані або створені («камнеїд», «слонопотам»). Відсутність в одній із культур осмислення реалій, властивих іншій культурі (предметних, антропонімічних, топонімічних, історико-культурних). Наприклад, «комсомольські збори», «шилінг». Нерелевантні для однієї з культур якості або поєднання якостей, що мають назву в тій культурі, де вони актуальні: «fairplay» (гра за правилами), «savoirvivre» (вміння жити із задоволенням), «щедрість». У даному випадку про лакунарність як повну відсутність об'єкта не може йтися; тут має місце лінгвокультурна специфіка, яку необхідно пояснювати. Так, ключовими для слов'янської лінгвокультури можна назвати концепти: «душа», «доля», «туга». В американській культурі це концепти: «challenge» (виклик долі), «privasy» (приватність, особистий простір), «efficiency» (ефективність, успішність) [7].

На відміну від філософів і культурологів, психологічна інтерпретація поняття «культура» по-різному трактується в культурно-історичній та крос-культурній психології. Так, із точки зору представників культурно-історичної психології, фундаментальними складовими культури є артефакти. Ці артефакти одночасно і матеріальні, і ідеальні. Вони пов'язують людей із миром і один із одним у такий спосіб, в якому поєднуються властивості знарядь і символів. Артефакти як елементи культури не існують ізольовано. Артефакти і системи артефактів існують тільки у відношенні до «чогось ще», що інші автори називають ситуацією, контекстом, діяльністю.

У крос-культурній психології культура розглядається, з одного боку, як система правил, установок, цінностей, уявлень, норм і моделей поведінки, загальних для деяких груп. Із іншого боку, розглядаються так звані неявні маніфестації культури – символи, міфи та ритуали, які організують правила взаємодії в культурі, але не доступні зовнішньому спостереженню. Аналіз цих складових культури йде опосередковано через виявлення структури в ціннісних та смислових установках особистості, як,

наприклад, аналіз смислового наповнення понять, які позначають цінності.

Становлення індивідуальності, на нашу думку, схоже з поняттям індивідуалізації, що існує в аналітичній психології К.-Г. Юнга [22], яке описує процес розвитку психіки людини через інтеграцію в індивідуальну свідомість особистості архетипічних образів, представлених в символах і міфах культури. Також евристичним потенціалом для нас стало поняття культурних установок, запропоноване Дж. Хендерсоном [21]. Він передбачає, що людина найкраще сприймає певний пласт (сектор) культури: етику (моральність); естетику (красу); філософію (істину); релігію і міфологію (віра). В основі соціальної установки лежать етичні принципи, які дозволяють регулювати відносини в культурі. Естетична установка – оцінка явищ культури з точки зору їхньої краси. Філософська установка – оцінка явищ культури з точки зору їхньої істинності. Релігійна установка – прийняття (або не прийняття) явищ культури на основі віри (містичних переживань). Виділення даних установок в експериментальній психології мистецтва було запропоновано В.Г. Грязевою-Добшинською [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Відповідно до поставленої мети теоретичного дослідження, слід зазначити:

1) індивідуальність особливо інтенсивно складається на ранніх етапах розвитку особистості разом із формуванням світогляду як сенсу життя людини при взаємодії з культурою;

2) опанування міфологічною та символічною складовими культури повніше відображає глибину процесу становлення індивідуальності особистості.

Перспективою подальшої розробки проблеми може бути емпіричне дослідження процесу становлення та самопізнання індивідуальності особистості в процесі комунікації з таким артефактом культури як художній кінематограф.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – СПб.: Питер, 2001. – 282 с.
2. Асмолов А.Г. Психология личности: принципы психологического анализа / А.Г. Асмолов. – М.: Смысл, 2001. – 468 с.

3. Городилова Е.Н. Самоактуализация и ее связь с интегральной индивидуальностью: автореферат дис. ... канд. психол. наук / Е.Н. Городилова. – Пермь, 2002. – 22 с.

4. Грязева-Добшинская В.Г. Современное искусство и личность: гармонии и катастрофы / В.Г. Грязева-Добшинская. – М.: Академический проект, 2002. – 402 с.

5. Дорфман Л.Я. Дивергентное мышление и дивергентная индивидуальность: Ресурсы креативности / Л.Я. Дорфман // Ежегодник РПО. – М., 2002. – Т. 8. – Вып. 1. – С. 3.

6. Иванова Н.Л. Психологическая структура социальной идентичности: автореферат дис. канд. философ. наук / Н.Л. Иванова. – Ярославль, 2003. – 14 с.

7. Кросс-культурная психология. Исследования и применения / пер. с англ. – Харьков: Изд-во Гуманитарный центр, 2007. – 256 с.

8. Леонтьев А.Н. Некоторые проблемы психологии искусства / А.Н. Леонтьев // Избранные психологические произведения. – В 2-х т., Т.2. – М.: Педагогика, 1983. – С.251-261.

9. Леонтович О.А. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения: монография / О.А. Леонтович. – М.: Гнозис, 2005. – 352 с.

10. Лобок А. Антропология мифа / А. Лобок. – Екатеринбург: Банк культурной информации, 1997. – 688 с.

11. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В.С. Мерлин. – М.: Просвещение, 1986. – 342 с.

12. Микеева О.А. Индивидуализм как парадигмальный принцип социального познания: автореферат, дис. ... канд. философ, наук / О.А. Микеева. – Армавир, 2008. – 17 с.

13. Моргун В.Ф. Становлення громадянськості особистості в контексті її психічної та соціальної зрілості / В.Ф. Моргун // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К.: Гнозис, 2004. – Т. VI. – Вип. 2. – С. 203-215.

14. Моргун В.Ф. Другий і третій віки людини у контексті періодизації багатовимірного розвитку особистості. Додаток // Дзюба Т.М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навч. пос. / авт. вступу, додатку і ред. В.Ф. Моргун. – К.: ВД «Слово», 2013. – С. 260-264.

15. Овчинникова Л.А. Исследование особенностей индивидуальности студентов с различным уровнем самоактуализации с позиций системного подхода / Л.А. Овчинникова // Материалы IV Всероссийского съезда РПО. 18-21 сентября 2007 года: в 3 т. – Т 3. – Москва – Ростов-на-Дону: КРЕДО, 2007. – С. 19.

16. Пелипенко А.А. Культура как система / А.А. Пелипенко, И.Г. Яковенко. – М.: Изд-во «Языки русской культуры», 1998. – 371 с.

17. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма

субъектности / А.В. Петровский. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.

18. Ребеко Т.А. Интенциональное «Я» в структуре имплицитной индивидуальности / Т.А. Ребеко // Материалы IV Всероссийского съезда РПО. 18-21 сентября 2007 года: в 3 Т. – Т 3. – Москва – Ростов-на-Дону: КРЕДО, 2007. – С. 113-114.

19. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 688 с.

20. Скрипкина Т.П. Социализация как смена уровней субъектности / Т.П. Скрипкина // Материалы IV Всероссийского съезда РПО. 18-21 сентября 2007 года: в 3 Т. – Т 3. – Москва – Ростов-на-Дону: КРЕДО, 2007. – С. 172 -174.

21. Хендерсон Дж. Психологический анализ культурных установок / Дж. Хендерсон. – М.: Добросвет, 1997. – 219 с.

22. Юнг К.-Г. Феномен духа в искусстве и науке / К.-Г. Юнг. – М.: Ренессанс, 1992. – 320 с.

M. Mel'nychuk

THE FORMATION OF PERSONALITY IN THE CONTEXT OF THE MYTHS AND SYMBOLS OF THE CULTURE

The article shows that the modern cultural-historical approach in psychology determines the influence of culture on the personality as necessary and multifaceted process, the action of which also depends on the activity of the person himself. The mastering of culture occurs in the process of personal socialization as internalization external social activities through a variety of means.

Solving the problem of socialization in a modern society is possible only by a person who hasn't just realized his personality, but also actively realizes his unique meaning of life in the interaction with society, culture. It is shown that the concept of «personality» is one of the central categories in psychological science. Individuality is determined as a more systematic formation of the psyche in relation to the concept of personality, which reflects at the level of personality properties of a specific organization of the human psyche. Person's individuality can be defined as the stage of personal development, which is in realizing the outlook as a personal meaning of human life in interacting with culture. The study of the person's interaction with the mythological and symbolic components of the culture more fully reflects the depth of the process of becoming its individuality. The prospects for further development of the problem can be empirical studies of the process of self-identification of person's individuality in the process of artistic communication with movies.

Key words: culture, socialization, personality, individuality, myth, archetype.

Надійшла до редакції 25.11.2017 р.